

Text läst vid utdelningen av Väckarklockapriset 202

Elin Wägner återkom vid flera tillfällen i sitt författarskap till mäns våld mot kvinnor, även sexuellt våld och trakasserier.

I debutromanen *Norrtullsligan* (1908) vandrar bokens huvudperson Elisabeth en kväll genom Stockholm efter att ha varit på en släktmiddag:

Staden låg insvept i biograflyjus och luktade dåliga cigaretter. En tom begravningsvagn sneddade över Rödbotorget. Jag gick Drottninggatan uppför och blev antastad sex gånger mellan Fredsgatan och Kungsgatan av Stockholms hjältar och riddersmän. Den sjätte var chefen, men han fann sig utmärkt och sade, att han känt igen mig på långt håll.

(ur inledningen, kapitel 7)

I Wägners stora genombrottsroman *Åsa-Hanna* (1918) blir huvudpersonen regelbundet utsatt för hot och våld av min man och vid ett tillfälle så svårt misshandlad att hon får missfall. Det är också tydligt att maken använder sexualiteten som ett medel att kuva henne och hålla henne kvar i äktenskapet. Då Elin Wägner åren efter första världskriget reste runt i de delar av Tyskland som ockuperats av fransmännen, var prostitution och sexuellt våld en av de saker hon rapporterade om. I den vid samma tid skrivna romanen *Den namnlösa* (1922), berättar den döende kvinnan Eva för romanens huvudperson Rakel, hur hon som ung blev utsatt för en våldtäkt. Den händelsen kom att präglade hela hennes liv och att ge det en självdestruktiv riktning som till slut lett till sjukdom och död.

Våldtäktsmotivet återkommer i en annan av Elin Wägners mest betydande romaner, *Svalorna flyga högt* (1929), som har lärarinnan Maria som huvudperson. I romanens inledningskapitel beskrivs till en början vilken utsatt position lärarinnor på landbygden hade, då de var hänvisade att bo i skolhus som ofta låg isolerade mellan byar:

På den tiden då det hände, var det en särskild form av råhet som gick epidemiskt, den nämligen att skrämja och kränka ensamma lärarinnor i skolhus. [- - -] Deras nerver pressades av ensamheten som de befolkade med faror. Det behövdes inte mera att ett enstaka dåd mot en kamrat blev känt genom tidningarna, så väcktes oron hos dem alla. Den steg under de långa vinternätterna, den blev kronisk. De upplevde som hallucinationer många inbrott, hörde filar raspa och rutor klinga, hörde steg och drömde onda drömmar.

(ur inledningskapitlet Abborrar på noten)

Maria är i romanens inledning en ung kvinna som arbetar som piga hos en lärarinna i ett avsides beläget skolhus. Vid ett tillfälle då hon är ensam i huset, bryter sig en man in, men Maria lyckas fly i vild panik. Hon undviker våldtäkt, men blir utsatt för nya övergrepp då händelsen kommer ut i bygden. Hennes berättelse ifrågasätts och hon blir föremål för sexuella fantasier. En grupp unga män söker upp henne i skolhuset. Hon utsätts för deras kollektiva hån och då hon söker värja sig blir de alltmer hotfulla. Hon räddas ur situationen av en ung man vid namn Daniel, som sätter stopp för trakasserier. För Maria är Daniel hennes livs stora kärlek, men han kommer inom kort att utsätta henne för ett svek som kommer att präglade henne för all framtid, men det är en annan historia. / *Peter Forsgren*